

لیکونی

حیرت

Ketabton.com

لیکوال: روح اللہ روحانی

سال: ۱۳۹۹

whatsapp, telegram +93775148889

سرگوبنه	فهرست	مخ گڼه
مینه بنکلا ده؟ که بنکلا مینه؟	3.....	3
د گرانښت فلسفه	8.....	8
متمرکز بنکلا	12.....	12
خلور پالیسی	15.....	15
د مانې زرات	22.....	22
د هدف لار	26.....	26
د مینې مینه	28.....	28
په خپل شعر کتنلیکنه	29.....	29
اوبلنی سترگی	32.....	32
بنکلا پېژندونکی سړی	33.....	33
مجازي مینه؛ حقیقت ته نیرې ده؟ که هوس ته؟	36.....	36
د خدای (ج) ذرې	37.....	37
د انسان اړیکې د ټولنې سره	39.....	39
په لنډیو کې خبرې	41.....	41

پيليزه

د ستر حسن په نوم!

مينه او مينه مې ومنئ!، دغه سافټوريک کتاب مې له خپلو هغو ليکنو جوړ کړو، چې راسره پاتې شوې وې، په لسگونو ليکنې مې له ګوتو ووتې، نه چاپ شوې، نه چا راسره ولوستې.

کتاب ته مې نوم (ليونی خبرې) ورکړ، ځکه چې زما خبرې دي، د کوم پوهاند خبرې نه دي او ټولې پنځونې دي، کوم تحقيقاتي مونو ګراف نه دی، چې له کوم ماخذه به مې کار پکې اخيستی وي. بل سبب دادی چې؛ په کتاب کې هر ډول ليکنې دي، يانې دريغ مې ندی کړی. داسې ليکنې هم، چې يو له بل سره هيڅ تناسب نه لري او بايد په بېلو بېلو کتابونو کې راشي.

ډالۍ

**هغه چاته چې مينه يې راسره وکړه
او پرې يې ښودم.**

په دمرښت ستاسو وروڼه
روح الله روحانی

ليونی خبرې

مینه ښکلا ده؟ که ښکلا مینه؟

دا پوښتنه مې تر ډېره په زړه کې ګرځېده، که ښکلا به مې ترمینې غوره وبلله نو د مینې ارزښت به له منځه تلو، او که مینه به مې له ښکلا غوره ګرځه نو ښکلا به مې راوې کیده.

که وبه مې ویل چې هم ښکلا مینه ده او هم مینه ښکلا، بیا هم د شک او خیال په دایره کې بند وم، په فلسفه کې یوه اصطلاح ده چې که ټول ښه وي، یو پکې ډېر ښه وي.

دا خبره به ماته هم مخې مخې ته کیده، که څه هم ښکلا د لید او مینه د احساس په تله سره برابر ښکاري خو د پورته اصطلاح پر بنسټ یو پکې خامخا دروند دی.

تر ټولو حیرانوونکې خو دا وه چې څومره به مې د طبیعت له ښکلا ګانو او اروا ګانو په اړوند پوښتل او څیړنه به مې کوله نو همدومره به د مینې او ښکلا ترمنځ ارزښت لید راته ګرانیده.

که له ښکلا به مې د مینې په اړه وپوښتل نو په ډېر عاجزانه ډول به یې د ځان حقارت راته سپارلو، مینه ته به یې پوره احترام درلودو، ویل به یې زه (ښکلا) هیڅ نه یم خو مینه ده چې ماته یې د ښکلا دنوم لورینه راکړې ده.

که له مینې څخه به مې د ښکلا په اړه وپوښتل نو ته به وایې چې هغه د ښکلا د صداقت او خاکساری څخه خبره ده، ځان به یې خاورې باله،

ويل به يې ښکلا ده چې زه (مينه) ور څخه زيرېږم، له ښکلا پرته مينه نه پيدا کېږي.

خو که له خوبانو (ښکلو) څخه به مې دمينې په اړه وپوښتل نو هغوی به له کبره خولې کړې کړې، په ډېر ناز او غرور به يې مينې ته پر ښکلا سر لوړي ور کوله.

ويل به يې موږ يانې ښکلي يو چې په زړونو کې مينه راژوندی کوو، مينې ته پايېښت ور کوو، ليدلې به دوي چې څومره زموږ ښکلا وي هغومره راسره دزړونو مينه وي، که ښکلا مو خزان شي نو دمينې پانه هم ژيړه شي.

بل خوا به مې که له ميينانو دښکلا په اړه وپوښتل نو توبې به يې وکښلې، خاورې به يې ښکل کړې.

ويل به يې: دا دمينې او ميينانو سپکاوی دی، موږ خو ښکلا پرست نه بلکې مينه پرست يو.

ليدلې به دې وي چې ډېر مين له خپلې معشوقې سره آن ترمرگه مينه کوي، که ښکلا مينه وي نو مينه خو ژر له منځه ځي، مگر مينه ښکلاده چې بقا لري.

ټولې خبرې مې واوريدې، هر څه مې ولوستل خو په دې فلسفي پوښتنه پوه نه شوم چې ايا مينه ښکلا ده؟ که ښکلا مينه؟

گل ته کېناستم، داسترې زړه مې ورته تش کړ، گل ويل مينه ښکلا ده، هر سهار تک تور بورا راځي زم زم زم به دې اوريدلې وي، هو په

انسانانو يې دوزرونو زنهاري ډېر بدلگيږي خو زه ورسره مينه لرم، دبور
 تور بدن سره غيږ په غيږه وم، دهغه ډارونکې او ارې ارې پښې مې پر
 سرو او نازگو غومبرو کړښې راکاږي او دوږمو وينه ورڅخه بهوي، خو
 زه هماغسې ورته غوړيدلې سينه پرانيستی وم.
 نو ته ووايه چې مينه ښکلا نه ده؟
 ښه په بورا کې کومه ښکلا ده چې زه يې دومره ستمونه په سر وړم،
 هيڅ ښکلا نه لري مگر زه او هغه مينه سره لرو.
 اوف دلته بيا ماته ځينې پوښتنې پيدا شوې.
 سيده بورا ته ورغلم، هغې ته مې هم همدا سندره وغږوله.
 زممم زممم زمممم بورا مې څو ورارې پر اوږو په اطمنان سره تير
 شو، مخامخ ودریده، وزونه يې وهل وي ويل:
 ښکلا مينه ده.
 زه هر سهار له خپلو کمزورو وزرونو سره ظلم کوم او دگل خوا ته
 ورځم، ځکه هغه ښکلا لري.
 زه دگل پر خالي شاخونو او پانو نه يم ناست، دگل پر گل کينم، ځکه
 گل؛ گل دی، ښکلا لري.
 ښه؟! تاليدلی چې گل په ما پسې رالوتی دی؟!
 نه
 ځکه زه ښکلا نه لرم، تور، ببر او ځيگ بدن لرم.

ښه! بله درته ووايم:

زه دې چېرته ليدلی يم چې دتوت پرپانو ناست يم؟

دسنځلي پرشاخونو به دې هم نه وم ليدلی؟!

ځکه دلته ښکلا نشته، ځکه ورسره مينه نه لرم، گل ښکلا لري زه

ورسره مينه لرم.

دبورا خبرو تر گل ډېر حيران کړم، خپل زړه ته مې دا پوښتنه وسپارله

هغه مخکې له دې چې فکر ورباندې وکړي راځواب کړه، سمدستي

يې وويل: مينه ښکلا ده ما د(هغه) څيره نه ده ليدلې خو پرې مين

يم.

په دې خبره راباندې سترگې خبرې شوې، خبره يې رد کړه هغه هم

په ډېر لنډ ځواب سره وويل:

ښکلا مينه ده، وگوره موږ په ورځ کې سل او زر وينو خو پرې مينې نه

يو، خو (هغه) چې ښکلا لري مينه ورسره لرو.

توبه مې دې وي، دا دسترگو او زړه خبرې تر نورو ډېر په شک کې

واچولم.

دنور افکار او عقل مې پرځای پرېښود له خپل عقل او فکر څخه مې

وغوښتل چې ووايي مينه ښکلا ده او که ښکلا مينه؟

عقل هم څه عجیب شی دی سمدستي یې ځواب را نه کړ، له ډېر فکر او فکر وروسته په دې وپوهیدم چې هم مینه ښکلا ده او هم ښکلا مینه ده خو افراد یې سره توپیر لري.

د گرانېست فلسفه

گرانېستونه هغه معنوي ټولنیز اتصالات دي چې په اساس یې یوه ټولنه د ژوند د سمندر پر ساحل د قدم وهلو لپاره برابر وي او هغه ټولنیزې ستونزې او ناخوالې چې په فردي توګه نه حل کېږي فقط گرانېست دې چې د حل لپاره یې منظمې او مناسبې لارې چارې لري

د ځینو ټولنپوهانو د لیکنو د څیړلو څخه واضحه ښکاري چې گرانېست هغه پدیده او وسیله ده چې هره ټولنه ورباندې پايي او بې له گرانېست څخه په ټولنه کې افراد او شته خلک انسانان نه بلکې وحشي دي گرانېست یا گرانوالی د خلکو د ذهنونو، زړونو، احساساتو، او مفکورو تړون او یوځای والي په داسې مهارت او کمال ترسره کوي چې دهغوی د ښه ژوند، فعالې ټولنې او مسلسلې کړندلارې سبب کېږي.

دا چې گرانېستونه مختلف ډولونه لري چې زموږ د تیروتنو له کبله دهغوی هر ډول په خپل ځای کې نه کارېږي او هر یو ډول یې بل ډول ته خپل ځای خوشي کوي

کیدای شي که زه درته د گرانېست د ډولونو نومونه واخلم حیران شی او وویاست چې دا ټول یو شان او یوه معنی لري مگر دا یو ډول داسې تیروتنې دي چې موږ یې نه احساسوو او په تدریج او مسلسل توګه زموږ په ټولنه کې دود او حتی علمي بڼه یې خپله کړې ده زه درته دلته د داسې دوو کلیمو یادونه کوم چې عیناً همدې موضوع ته ورته بحث دي

زموږ او ستاسو په ټولنه کې فکر او تصور تل په یوه معنې استعمالېږي او هر څوک چې فکر ته تصور او تصور ته فکر ووايي سم دي مگر ددې دواړو کلیمو ترمنځ داسې توپیر شتون لري چې که وڅیړل شي نو دقناعت وړ گرځي

فکر یو داسې احساس او ذهني مساییل دي لکه یو څوک پریوه داسې موضوع فکر کوي چې هغه په عملي او مادي لحاظ تصویر نلري مثلاً یو څوک د شعر لپاره فکر کوي د ذهن په فضاء کې د شعر کافيي او ردیفونه راټولوي او داسې نورې موضوعګانې چې تصویر ته اړتیا ونلري مگر ددې برعکس تصور هغه فکر یا ذهني احساس دی چې څوک د فکر سره سره دهمغه شي تصویر هم په ذهن کې ولري یا د فکر په کولو دیوه شي تصویر جوړي مثلاً یو څوک دیو کور دنقشې په اړه

فکر کوي هغه ټوله نقشه په ذهن کې جوړوي یا یو څوک د یو ښار نوم او د ښکلا صفتونه اوري مگر ښار یې لیدلې نه وي نوموړي هرو مرو دهغه ښار ښکلې نقشه د ذهن په کاغذ رسموي او هر لوری یې هم ټاکي

راځو خپلې اصلي موضوع ته چې همدې ته ورته موضوع ده یعنې د گرانښت ډولونه

گرانښت په عمومي توګه درې اړخونه لري چې له مینې، محبت او عشق څخه عبارت دي

کیدې شي چې تاسو فکر وکړئ چې پورته درې کلیمې یوه معنې لري مګر دا تیروتنه ده

ځکه هر کلیمه ځان ته معنې لري چې د بحث او څیړلو وړ ده لومړی باید د (محبت) په لفظ خبرې وکړو چې دا کوم ډول گرانښت دی.

محبت: دا هغه ډول گرانښت دی چې (عشق) ور څخه مستثنی دی خو خپله (محبت) د (مینه) ساحه هم په بر کې نیسي یعنې مینې ته محبت او محبت ته مینه ویلی شو مګر عشق ته محبت او محبت ته عشق هیڅکله نشو ویلای

محبت داسې گرانښت دی چې د زړه له منځ څخه راوځي لکه دخدای سره محبت، درسول سره محبت، د مور سره محبت، د پلار، ورور، خور او داسې نورو ورته اشخاصو گرانښت د محبت په نوم یادېږي څو که

مینه ورته ووايو څه بده خبره نده بلکې محبت ددې گرانېتونو اصل
نوم دی

عشق: عشق داسې يو گرانېت دی چې محبت ورته په هيڅ صورت
سره نشو ويلای خو مینه پکې ده او که مینه ورته ووايو نو لږ څه سم يو
دعشق گرانېت تل دډير خوند ځان غوښتنې لپاره وي داډول
گرانېت د دښځې او خاوند ترمنځ وي يعنې هغه اړيکه چې دښځې او
خاوند ترمنځ وجود لري دعشق په نوم ياديږي
خو دا اړيکه که دښځې او خاوند وي او که دبل چا سره خو اصلاً دغه
اړيکه عشق دی

موږ نشو کولای چې ووايو چې دخدای سره عشق لرم ياد موږ سره
عشق لرم دا دقيقاً تيروتنه ده

مینه: دا تر ټولو مشهور گرانېت دی چې تقريباً د گرانېت ټول اړخونه
لدې څخه منځ ته راغلي دي مگر مینه هم ځان ته صنف لري او په
مربوطه صنف کې يې مطالعه دوس څخه دباندې بحث دی خودلته
به موږ پدې کمه نغوته بسنه وکړو چې مینه دعشق او محبت ترمنځ
هغه سرحد دی چې پکې هم دمحبت او هم دعشق ځواکونه وجود
لري او غواړي مینه خپل ځان ته کش کړي هغه بيا ديو انسان
د گرانېت په کړنلارو پورې اړه لري چې دمحبت ځواک پرې بريالی
کيږي او که دعشق.

متمرکز ه ښکلا

په ټولنه کې مو د افرادو اکثريت داسې دی چې په خپل ژوند او چاپيريال کې په يوه اړخ دښکلا تمرکز کوي، ددې ډول عادت ځينې تاوانونه ليدل کېږي چې په مشخص اړخ او دژوند په نورو اړخونو مستقيم او غير مستقيم تاثير لري.

مثلاً ځينې خلک په ژوند کې يواځې پرمانا متکي وي، دا کار دوی ته له غوره او نیکو کارونو ښکاري او ځان سپيڅلی او پاک ستره حسابوي، يانې زړه يې پاک، سپيڅلی او سم وي، دا ډله په دې نظر ده چې که څوک په ښکاره ډول بداخلاقه، دورغجن او نا امله ښکاره شي کوم باک نشته، خو چې دانسان باطن او زړه پاک وي، حال دا چې هغه درس چې د افرادو په ښه ليد او شخصيت معرفي کې، ټولنې ته موجود دی دټولنې په اصلاح کې رغنده او مستقيم رول لري.

ځينې خلک بيا په دې نظر دي چې انسان بايد په ټولنه کې په ښکاره ډول پاک او با اخلاقه ښکاره شي، پروا نکوي که د مانا په لحاظ بد او ناوړه وي.

دا خلک په خپله باطني ناولتيا اعتراف کوي يانې دا مني چې موږ تور يو ولې بيا دا دځان ښيگنه بولي چې په سپينه جامه کې گرځي، دوی په دې اند دي چې که موږ خپلې سپينې جامې له تنو څخه ښکته کړو او دخپل شخصيت تور بدن ښکاره کړو نو لري نه ده چې په ټولنه به

د جهالت تپه تياره راخوړه شي، ددې ټولي دا خبره چې: زموږ د ظاهري ښکلا په تمرکز کې د ټولنې له پاره پياوړی نصيحت پروت دی او شته نسل زموږ په ليد د اصلاح کوښښ کوي يو څه سمه ده، ولې دلته ددوی د باطني روح ناولتيا په خپله د ټولنې پر ناولتيا دلالت دی، ځکه دوی هم د همدې ټولنې يو غړی بلل کېږي.

دا ډول پېښې زموږ په ټولنه کې په سلگونو بېلگې لري چې يو څوک د په ژوند کې په يوه اړخ د ښکلا تمرکز وکړي.

مثلاً: ځينې خلک دي چې په ټولنه کې خپل بهرنی رول تقويه کوي، ولې ددې برعکس خپل داخلي او کورنيز رول ته هيڅ توجه نه ورکوي، دوی غواړي له کوره بهر ځان لوړ شخصيت، کدر او پرمختللی معرفي کړي، حال دا چې په کور کې يې هغه د چا خبره د موږک لکۍ نه لرل کېږي، دا ډول تمرکز نه يواځې دا چې د کور د خلکو په مقابل کې ظلم او تيری دی بلکې ډير ژر افشا کيدونکی هم دی.

ددې ډول ښکلا ييز تمرکز دا مثال هم کيدی شي چې، ځينې خلک يو مشخص چاپيريال د ښکلا تر اغيزې لاندې راوړي، دا خلک خپل اصليت او شخصيت د خلکو له سترگو پټوي، ولې هر کله چې افشا شي دده د بد چاپيريال اغيزه، دده پر ښه چاپيريال هم لويږي.

د بېلگې په توگه يو فرد دخپلې دندې چاپيريال پاک ساتي يانې خپل هم مسلکه ملگرو ته ځان لوړ کدر، صادق، با احساسه او دروند ښکاره کوي، حال داوي چې په کور کلي او ددندې څخه پرته پر نورو

چاپیریالونو کې دخپل شخصیت هیڅ پروا نه ساتي، دا فرد کیدی شي چې دده دندې نیک چاپیریال دده اصلیت راپه گوته کړي، نو دخپل نیک او غوره شخصیت پټولو په ځان کې ددې سبب شي چې په کلي او نورو ځایونو کې یې خلک دبد انسان په توګه وپیژني او یا هم هیڅ دده غوره شخصیت ته قایل نه شي.

داسې هم کیدی شي چې دندې چاپیریال یې هسې یو تمثیل وي، نوموړی په حقیقت کې هما غسې نااهله وي لکه چې په کلي کې یې خلک بولي، نو که داسې شوه لېرې نه ده چې ددندې غړي به دده په دې لویو دروغو خبر شي او ددندې به یې ګوښه کړي. د متمرکزې ښکلا ډیری کوچني مثالونه هم شته مثلاً ځینې خلک په لباس کې فقط په ښایسته جامو تمرکز کوي، یا هم په ښایسته بوتانو تمرکز کوي.

که د مانا له دریځې ورته څیر شو نو ځینې یې غواړي فقط ښې خبرې وکړي، عمل کول ورته مهم نه ښکاري، ددې برعکس ځینې بیا عمل کوي او له خبر کولو ډډه کوي، چې دا ټول تمرکزونه فقط دژوند په یوه اړخ دي او ډېرې بدې اغیزې لرلای شي.

هدف مې دښکلا دتمرکز دشنې څخه دا و چې، انسان باید دژوند هر اړخ ته پام وکړي، او هغه تمرکز او خواري چې په یو اړخ یې کوي باید ټولو اطرافو ته یې وویشي.

څلور پالیسی

ځینې حقیقتونه هم باید پټ وي، که ښکاره شي؛ نو غیر حقيقي (دروغو) څخه ډېر تاوان رسولی شي.

دا بېل بحث دی، چې د حقیقت په ښکاره کولو څنگه ټولنه زیانمنه کیږي، په داسې حال کې چې حقیقت حقیقت دی، مگر زموږ موضوع د حقيقي او غیر حقيقي خبرو د پټولو پالیسی یا لارې چارې دي.

رښتیا یا غیر رښتیا خبرې پرده کول (د معنوي امانت ساتل) هغه څه دي، چې په ټولنه کې ډیرې پېښې ورسره جبرانیدلای شي.

نو ددې لپاره چې دا لارې چارې مو د ژوند په لار او دار کې په کار راشي لږ راسره پاتې شئ او دا څلور پالیسی ولولئ، خو باید یاده کړو، چې په پالیسیو کې ټول زور په احساس ور کولو وشي.

معمول ساتل (لومړۍ پالیسی): د اپاليسي بيخي معمول ده، عامه ده، اسانه ده، اکثره خلک لدې پالیسیو کار اخلي، ځکه له دې لاندې بله پالیسی نلرو.

ددې پالیسی جوړښت اسان دی، فقط ساتلو یانې هغه څه پټولو کې تمرکز دی، چې ته یې پټوې یا هغه څه ښکاره کولو کې دی، چې ته یې ښکاره کوي.

ددې پالیسی لاسته راوړنه عادي وگړو کې یو څه ښه ده، خو په پوهو وگړو کې ورڅخه کار اخیستل په خپله لودگي ده.

دا داسې ده؛ چې که يو څوک غواړي يو څه پټ وساتي، نو پټ يې ساتي، يانې يوه پټه دنده لري، نه غواړي څوک پرې خبر شي، نو پس هېڅ کله هم دهغې دندې اړونده خبرې نه کوي.

د بېلگې په ډول؛ يو څوگ غواړي په ټولنه کې ځان نیک سړی ثابت کړي، نو د لومړۍ پالیسۍ څخه د کار اخیستل؛ په دې پالیسۍ کې دده لپاره ښايي چې نیک کارونه وکړي اوبس.

غیر معمول ساتل (دوهمه پالیسي): نړۍ اکثره انسانان له دې پالیسۍ څخه کار اخلي، نسبتاً اسانه، او په عادي وگړو کې سل سلنه نتیجه ورکوي، همدارنگه په دټولنې په فکر لرونکو وگړو کې يې هم نتیجه يوه څه ښه ده.

جوړښت يې پيچلی دی، ولې مفهوم ته رسيدل ورباندې دومره سخت نه تماميږي.

په دغه پالیسۍ کې يو څو دمعنوي امانت ساتلو، يا د يو څه پټولو، يا هم په ټولنه کې د خپل انتخاب شوي شخصيت د تثبيت لپاره داسې کړه کوي، چې مقابل لوری پوهوي، يانې په واضحو الفاظو د خپل کړه اعلان کوي او غواړي هغه پوه کړي چې زه دايم.

دا اعلان او پوهول به په داسې ميتود وي ترڅو مقابل لوري ته دا احساس هم انتقال شي چې نوموړی دروغ وايي، يانې په پاليسيو کې ترټولو مهم رکن دا احساس انتقال دی، يوه پاليسي هغه وخت د برياً

حد ته رسيدلی شي، ترڅو د پالیسي اړونده احساس په ښه ډول انتقال شي.

کله چې موږ د دوهمې پالیسي د کارولو لپاره اړ کېږو، حتمي ده چې اشد ضرورت به وي.

د بېلگې په توګه؛ که څوک یوه مشخصه دنده پټه ساتي؛ دا پدې مانا چې ددې دندې ښکاره کیدل؛ نوموړي ته ضرر رسونکي دي، نو دلته احساس انتقال بیخي په ښه ډول صورت نیسي، یانې که ته دهغه دندې په اړه واضح اعلان کوې او په زغرده زیان په سر اخلې، په داسې حال کې چې پوه او عقل لرونکی شخص یې، نو حتمي ده چې دروغ دي، ځکه هیڅوک هم ځان خپله د تاوان کندو ته نه غورځوي.

د بېلگې په ډول؛ یو څوک دنده لري چې د یوې موضوع «پټ» راپور خپلې ادارې ته ورکړي، هرکله چې د دندې د اجرا وخت شو؛ یانې کوم راپور یې پیدا کړی، نو مقابل ته په ډېر ښکاره ډول خو په ډېر چل او مسخریږز انداز؛ نارې وهي، چې زه مو راپور اخلم.

مثلاً یو فرد یې د مخالفینو سره په مرسته ولید؛ د پالیسي خاوند ورته ددې خلکو بدي بیانوي او په واضحو الفاظو ورته وایي؛ چې دې خلکو سره کار مکوه، او په مقابل کې ورته خپله ډله ستایي، له ځان هم ورته وایي؛ چې زه هم ورسره یم، ورپسې جوخت داسې یو عمل یا خبره

کوي، چې دخپلې ډلې جداً خلاف وي، ترڅو مقابل لوری دده «کړي» خبرې په يوه مسخره او په خپله ډله د تاکيد په مانا ومني.

که يوه بله بېلگه يې وليکو: يو څوک غواړي خپله پوهه په ټولنه کې تثبيت کړي، يانې په شته افرادو ځان ومني. په لومړۍ پاليسۍ کې بايد د يو علمي او کادر شخصيت په څير وای، خو په دوهمه کې بايد په ټوله مانا ورڅخه خلاف وي، يانې د ساده، کم عقلو او وروسته پاتې په څير واوسي، خو په همدې ساده توب کې د خلکو لپاره د احساس پيغامونه ولري او داسې نادر کارونه وکړي، چې د چاپيريال حيرانتيا ځان ته راجلب کړي.

د بېلگې په توگه؛ يو څوک د يوچا سره مينه لري، او غواړي چې هغه ته ځان وښايي؛ چې در سره څومره مينه لرم، برعکس دده عيونه او نادودې پلټي او دده ترمخ کوچنی کوچنی بدۍ راخلي او يوه - يوه ورته په داسې ډول تشریح کوي، چې بدې له خپل وزن څخه څو برابره لويه کړي.

دمثال په توگه دده رنگ، دده دخندا شکل، دده د جامو رنگ، د پخوانيو بوتونو رنگ، شکل او کيفيت او دده دملگرو مالومات، زور په زېر ورته يادوي او نيمگړتياوې يې ورته په گوته کوي، ترڅو نوموړی پوه شي، چې څومره ډيره مينه راسره لري چې له سر ترپايه مې پيژني.

دریمه پالیسي یا غیر معمول، معطل ساتل: ددې ډول پالیسي جوړښت اسان، خو مفهوم ترې اخیستل خورا سخت او پیچلي دي. ډېر کم، دگوتو په شمار، پوه او څیرک افراد یې په کار ورلی شي. ددې پالیسي میکانیزم هو بهو د لومړۍ پالیسي په څیر دی، مگر دلته مقابل لوري ته په احساس ورکولو ټول تمرکز کیږي. په لومړۍ پالیسي کې به که یو چا یو پټ فعالیت ترسره کولو، نو دهغې په اړه به یې هیڅ نه ویل. په دوهمه کې به دنوموړي فعالیت په اړه علاني کیسې کیدلې، خو په عمل کې د احساس تولید به یې مقابل لوري ته غښتلی اطمینان ورکولو چې نوموړی دروغ وایي. په دریمه پالیسي کې احساس ورکول د دوهمې پالیسي څخه را اخلو او عمل ویل د لومړۍ پالیسي.

لنډه داچې؛ دلته انسان د خپلو یا د ټولنیزو بریاوو لپاره له ځانه درې مخی جوړوي، یو مخ یې د عمل وي، دوهم مخ یې د ویلو او دریم مخ یې په عمل او ویلو کې د احساس تولید، چې ټول د مرکزي هدف څخه خلاف وي.

یوه بېلگه یې په دې ډول لیکو:

یو فرد خپله استخباراتي دنده پټه ساتي (لومړۍ پالیسي)، خو خلکو ته په یو نه یوه ډول دا جوته وي چې زه دا دنده پټه ساتم (دوهمې پالیسي علاني پیغام) یانې د خلکو د گمان واگي په لاس کې اخلي او

هغه دېته عياروي، چې دده په دنده يواځې گمان قدر وکړي، له دې دواړو پاليسيو کارولو وروسته په ښکاره ډول په خپلو کړنو کې داسې احساس خلکو ته انتشاروي، چې دا هرڅه دروغ دي او نومړی دځان ښودنې لپاره داسې کړنې کوي، چې په نتيجه کې هدف ته رسېږي او چاپيريال د فيل په غوږ کې خوبولې پرېږدي.

بله بېلگه:

يو څوگ په ټولنه کې يو سياست مدار ځان پېژني او غواړي خلک يې د يو پوه په حيث ومني.

(دلته يوه موضوع ډېره مهمه ده، کله موږ يوه پاليسي؛ دکوم هدف له پاره په لاره اچوو، بايد هدف حقيقت ولري) يانې په دغه بېلگه کې يو شخص پوه سياست مدار دی، يواځې زموږ پاليسي ددې له پاره په کار وړل کېږي چې په ټولنه کې په رښتيا سره په خلک و ځان ومني.

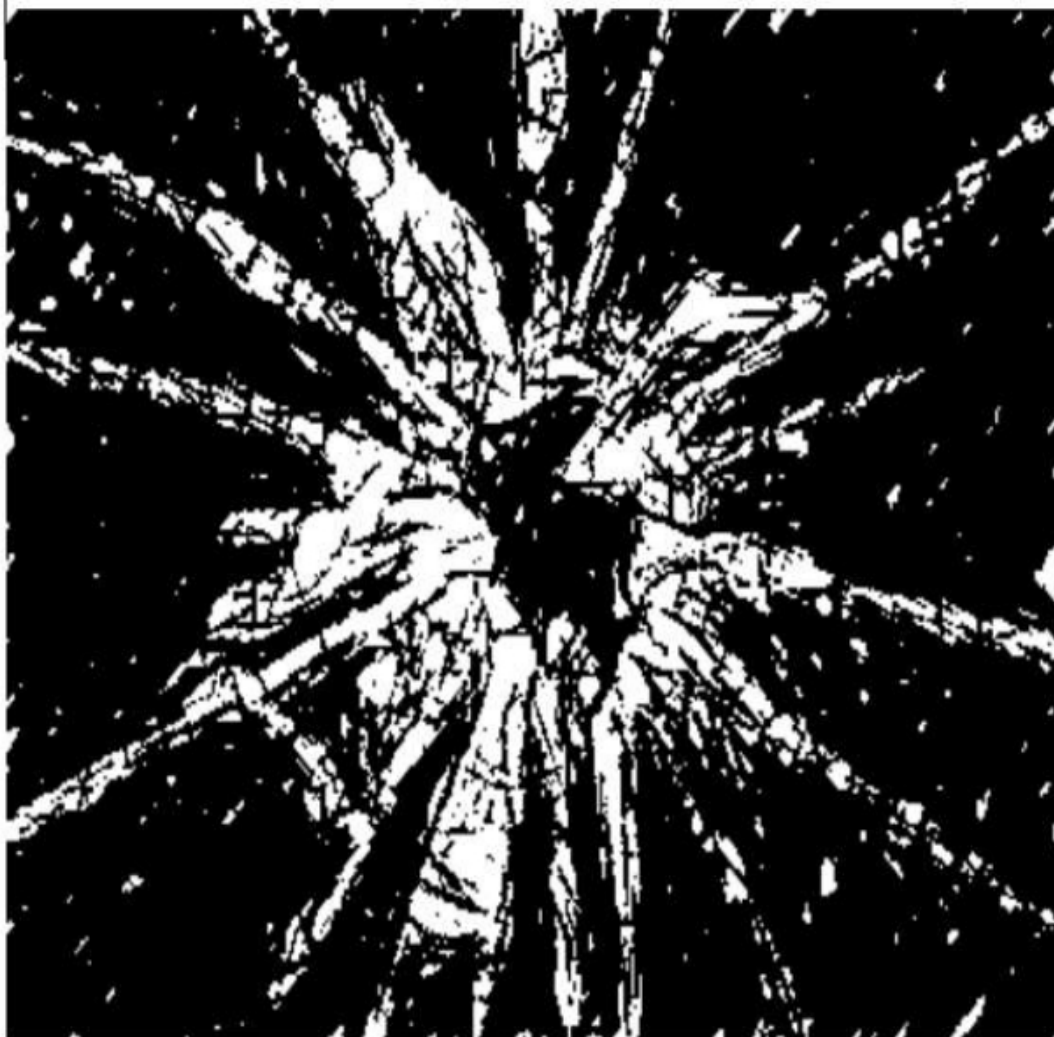
لومړی بايد د لومړۍ پاليسۍ په څير ځان پوره سياست مدار څرگند کړو، وروسته دوهمې پاليسۍ ته راگرځو او دلته ځان په سياست گرم، ناپوه او نه خونوونکی ښايو، خو په ټولو کړنو کې د چاپير يا مقابل له پاره داسې احساس توليدوو، ترڅو وښايو چې موږ په رښتيا سره سياستمدار او پوه يو.

ددې پاليسي د لا تحقق لپاره نورې بيلگې هم راوړل، اړتيا ده، ځکه زده کول او په ژوند کې يې فرمول کول خورا سخت دي، موږ په همدې بسنه کوو.

څلورمه پالیسي يا مجتمعه معطل ساتل: زه نشم کولای د قلم په وزله دا پالیسي واضحه کړم. کيدای شي په ویدیو یي او غږیز ډول یي یو څه وضاحت وکړای شم، مگر لنډ وایم چې د درې واړو پالیسیو په مختلف او مختلط ډول کارول دي او کيدای شي، چې په څلورمه پالیسي کې له یو چا آن خپل هدف ورک شي او په بله سر شي.

۵-۱۰-۱۳۹۴

د مانې زرات

ځینې وختونه داسې ناڅاپنې پېښې چې پخواني یادونه د انسان زړه ته راشي، د یوه څه په لیدو داسې څه زړه ته ورشي چې دهغه سره هېڅ تړاو نه لري.

کله کله به داسې هم پېښ شوي وي چې یو چا په لیدو مو داسې خبرې زړه ته راغلي وي چې دهغه لیدو سره هېڅ اړیکه نه لري. ایا ددې پر فلسفه پوهیږئ؟

داسې هم شوي چې ستاسو په زړه کې یوه خبره وي؛ غواړی یو چا ته یې وکړئ، خو کله چې ورسره مخامخ شوي یاست نو مخکې له دې چې تاسو خبره څرگنده کړئ، مقابل لوری په هماغه خبره ستاسو سره بحث کوي، دا موضوع تاسو ته ډېره جالبه تماميږي او فقط د یو نادر تصدف په نومولو سره یې هیروئ.

پورته خبرې ټولې د یو دعلت په بنسټ ولاړې دي. په تصوف کې د وحدت الوجود او حدت الشهود فلسفه هم دې ته ورته ده، مگر په ټولنیزه شننه کې باید داموضوع د مانې دزراتو په نوم ونوموو. مانا د مادې ضد ده، خو دا چې دولې؟؛ دلیل یې دادی چې ماده د زراتو ټولګه ده او مانا مایع، غاز او جامد شی نه دی بلکې د حواسو تثبیت دی.

د لیکنې عنوان د (دماڼې زرات) دی چې دا زرات د مادې له زراتو توپیر لري او د حواسو سره د لمس اړیکه نیسي. که انسان دقیق فکر وکړي او دماڼې ژورو ته ځان ستون کړي نو حتمي پوهیږي چې د هرې موضوع سره، کومه چې زموږ په ذهن کې وي زرات موجود وي.

په یوه نېرېدې ټولنه کې د افرادو زرات په تقریبي ډول سره شناخته (پېژنگلوي) وي، او یو تر بله احساس کیدونکی حاصیت لري. دلته یوه بله پوښتنه مخې ته راځي، کله چې په یوه ټولنه کې د زراتو د احساس کیدو خبره جوتیږي، نو ولې موږ د ځینو خلکو په رازونو نه پوهیږو؟

دا بحث اوږدېږي، لومړی باید دا ټکي ومنو چې د سکالو ګانو زرات داسې شناخت لري چې موږ یې نه شو درک کولی؛ یانې کله چې موږ د ذهن چاپیریالي زرات د نورو افرادو د زراتو سره په تماس کې شول او سره وي پیژندل، نو دا مانا نه لري چې موږ د هغه پر راز پوه شو، زموږ درک؛ ذهن، زړه، عقل او احساس دی، مګر د زراتو پیژنگلوي زموږ سره هیڅ تړاو نه لري، په دې مانا چې دوی یوه بله نړۍ لري. دلته یوه بله پوښتنه مطرح کیږي؛ ولې موږ ځینې موضوعات د زراتو په تماس درک کولای شو او ټول نه شو درک کولای؟

لومړۍ دا خبره چې د مانې د زراتو په تماس سره فقط نادر او ناشنا
احتمالات د درک او ذهن ته دفتره رارسي، نور ټول همداسې عادي
تيريري.

بېلگه يې داده چې که په چاپيريال کې مو چا ساده او کلتوري کالي
اغوستي وي نو سترگې مو ورته تم کيږي نه او نه غواړي په اړه يې
مالومات ولري او يايي هم لري، مگر که يو چا ښکلي او له دوده خلاف
لباس کړي و، نو حتمي ده چې د ښکلا او بدرنگۍ او يا د قيمت او
ارزښت په اړه يې د ذهن پلټنې صورت مومي او کيدای شي همغه
کس څخه يې په اړه پوښتنه هم وکړي، نو د موضوعاتو ماناوې هم
همداسې د انسانانو د سر پر چاپيريال گرځي، که چېرې نادرې، تازه،
پخوانۍ او جالبې موضوع گانې وې نو عقل ته راپور ورکوي او کنه نو له
تماس وروسته يې هيروي.

يا کله چې يو څوک تاته يوه کيسه کوي، کله چې د خبرې سر واخلي
نو تاسو سمدستي ورته وايي؛ دا خبره ما همدا اوس تاسو ته کوله، دلته
ته حيرانېږي؛ دا هم د مانې د زراتو يو دليل دی.

بله پوښتنه دا پيدا کيږي چې داهنر او کمال د چا دی چې لومړۍ
خبره يې وکړه؟

د بېلگې په توگه: ستا يو ټولگيوال تاته کالونه وروسته په ناڅاپي ليد
سره د ښوونځي يوه خاطره وايي؛ کومه چې هيڅ مهمه نه ده، خو
جالبه ده.

کله چې ته همدا ټولگيوال وينې مخکې له دې چې دی درته خبره
پیل کړي، ته ورته د همغې خاطرې په اړه خو کیسې وکوي.
منځور مې دادی چې ایا دا ستا کمال دی چې دده په زړه کې خبره د
درک کړه او ودې ویله، او که دده کمال دی چې دا خبره یې تاته یاد
ته دروستوله؟

پریکړه اسانه ده، ټول هنر د مقابل لوري دی، ده یاد ته دروسته، د
ځان په چاپیریال کې دهغه خاطرې مادې زرات راټولو او تاسره په
تماس کې کول؛ ټول کمال دده و، که نوموړی راغلی نه و، نو تانه شول
کولای چې دا خاطره یاده کړي.

۱۳۹۴-۱۰-۸

د هدف لار

ځينې خلک په ژوند کې ځانگړي اهداف لري، او غواړي ځان ورسوي. د ژوند د بريا راز هم همدا دی چې انسان هدف وټاکي او تل هغه ته د ځان رسولو په لټه کې شي.

هو؛ ژوند هم ژوبل دی او هم ژمنتيا، ځينې په لاره کې پرېږدي، ځينې بيا هدف ته ورسوي.

د ژوند بريا په دې کې ده چې هدف ته ځان ورسوو، هاند او هڅه وکړو او کوټلي گامونه واخلو. خو څنگه کولای شو هدف ته ځان ورسوو؟ چې دا يو بل هدف کيدای شي.

يانې هدف ته درسيډو لپاره يو بل هدف ټاکل په کار دي چې ترڅو هدف ته مو ورسوي، چې دا هدف د هدف دلارې د طی کولو هدف دی.

دا به له تاسو سره د هدف تر لاسه کولو کې بيخي ډيره مرسته وکړي. که د دې مسلې رېښې وپلټو نو پوهیږو چې هدف ته رسيدو له پاره تر ټولومهمه داده چې د هدف لاره طی کړو. د بېلگې په ډول يو څوک غواړي تر کابله لاړ شي، ايا دا امکان لري چې کابل دې دلته ورته راوړل شي؟، نه؛ بلکې نوموی اړ دی چې تر کابله تللي لاره طی کړي ترڅو کابل ته ورسېږي.

دهد لار هم همدا مانا لري، يانې هدف ته د رسيدو لپاره مو ټول
تمرکز د هدف د لارې پر طي کولو وکړو، چاپيريالي ستونزې او
نادودې يې تحليل کړئ، ترڅو هدف ته ورسېږئ.

د مينې مينه

له انسانانو سره مينه، له اجسامو سره مينه او آن له ځان سره مينه هم يو وخت له منځه تللی شي او يا هم کيدای شي کمه شي، مگر له مينې سره مينه بېل کيف او احساس لري.

له مينې سره مينه داسې مثال لري لکه روح چې نه مري، دنړۍ له مادو سره (انسان، اجسام...) سره مينه داسې ده لکه ژوندی بدن، چې د روح له وتلو وروسته په ټوله مانا نيست شي، مگر له مينې سره مينه ارواه ده، نه مري او نه هم کوم بدلون لري.

هو؛ تل داسې واووسه چې سپک شي، وشرمېږې او خفه شي، ځکه ته يوه لويه قرباني ورکوي چې له هغه له مينې سره مينه ده. دخپلې مينې توليد هغه چې له ځانه دې کړی وي صادروه او ورر سره مينه کوه.

تل هڅه کوه چې د نورو نفرت لرونکی عکس په مينه العمل کړې، ځکه د انسانانو په خټه کې مينه اغېرل شوې، خو دا يخ شوی احساس تودول او ويلې کول غواړي چې دې ته له مينې سره مينه وايي.

په خپل شعر کتليکنه

پښتانه ليکوالان د ادب د اوږدې مخينې سره - سره لا تر اوسه هم د پنځونې له غربت او کختۍ سره مخامخ دي. تحقيقاتي اثارو، مآخذ کارونې او د ادبياتو زړو اصولونو يې مخه ډب کړې ده. د ادبياتو د پوهنځي محصل د خپلې سکالو د مونوگراف کولو لپاره، زاړه او سوليدلي افکار لټوي او ليکې يې. که دا کار دوام وکړي نو لري نه ده، چې د پښتو ادب ملغلرې به په يو او بل تار کې کې پيلو سره زړې او تکراري شي.

ددې لپاره چې نوې پنځونې او نوښتونه مو په ادب کې رامنځ ته شي او خپل افکار وساتو، نو پر خپل شعر کتليکنې اړينې ښکاري. شعر او شاعر د مضمون له پلوه يو نادر تناسب لري، چې په خپله شاعر يې پېژندلی شي. کله چې يو شاعر شعر ليکي، نو احساساتو داسې ماناوې ژباړي چې په نثر کې يې نشي ځايولی، د پنځگړې او نوښتيزې ليکنې لپاره د لومړي لاس عناصر په شعر کې د شاعر د احساساتو او ډوبو خيالونو ژباړې دي. کله چې ماناوې د شعر په ترکيب کې راغلې، نو ليکوال يې د نثر کالبونو ته هم تړلی شي.

په يو شعر شننه او خيږنه خومره خوندوره وي!، خومره ډېرو ماناو او خيالونو ته مو وړي!، ولې هر څوگ نشي کولای او نه هم اصول دا اجازه ورکوي چې د يو چا په شعر کتنليکونه وکړي.

په خپل شعر کتنليکونه به دېته زمينه برابره کړي چې هر شاعر ليکونه وکړي، چې په دې سره به يې افکار روښانه شي او پنځونې ته به لارې هوارې شي.

په خپل شعر کتنليکونه ځکه اړينه ښکاري، چې شاعر په ډاډه زړه خپل خيالونه ليکي ځکه شعر يې خپل وي. که دا صنعت دود شي، ډېر پياوړي افکار او مضمونونه به مو په ادبياتو کې خوندي شوي وي.

د بېلگې په ډول؛ که د استاد پسرلي په بيت څوگ ليکونه کوي، نو ليکنې به يې په ډار سره وي، نه په ډاډ سره، که ليکوال ډېر زور هم وکړي، نو فکر نه کوم چې د مانا هغې ژورو ته دې ورسېږي کوم چې د استاد پسرلي په ذهن کې گرځيده.

عوام اوس هم په دې عقیده دي، چې د عبدالرحمن بابا تصوف د نورو په نسبت ستر وگنې، ولې د حمزه د تصوف رېښې يې نه دي پېژندلې. که حضرت حمزه په خپل شعر د کتنليکونې ټولگې درلودلې، نه يوازې دا چې دده سبک به مو په سم ډول پېژندلې وای، بلکې دده هغه صوفيانه افکار چې اوس ورباندې د خاورو امبارونه پراته دي، تراوسه خوندي وای.

په معاصره دوره کې هم داسې شاعران شته، چې شعر يې د ماناوو ژورې فلسفې لري، ولې اوريدونکي او لوستونکي يې يواځې په واه - واه، تېروي او هېروي يې.

شاعر دا جرات نشي کولای، چې په خپل شعر کې، په خپلو خيالونو، تشبیهاتو، استعارو، سمبولونو... او نورو اړخونو هغه احساس وليکې په کوم احساس چې ده شعر ليکلی.

په خپل شعر د کتنليکني په نه لیکلو سره، پر ځينو شاعرانو بېلابېلو فتوې ولېږدې، په مذهبي، ادبي، ټولنيزو افراطونو او تفريطونو تورن شول.

ځېنې بيا دا موضوع (په خپل شعر کتنليکنه) ځان پرستي او شهرت بازي بولي، خو دا خبره منل په خپله خپلو خيالونو وژل او تحقيرول دي.

اوبلنی سترگی

ځينې خلک چې وژاړي، سترگې يې اوبلنې شي، هو خوږې ښکاري، سپيسلتيا او معصوميت پکې وي.

دا ډول اوبه چې دغم او ژړا له امله په سترگو کې زرغونېږي، سپين شفاف رنگ لري.

ځينې خلک چې ډېر خوش شي، يا هم ډېر وځاندي، په سترگو کې يې اوبنکې راشي؛ دا ډول اوبه هم په سترگو کې يو ډول ځلا پيدا کوي، دا اوبنکې د ژوا له اوبنکو څخه لږ څه سختې ښکاري، رنگ يې هم له هغه تېره سپين وي، د ډيرو کمو انسانانو دميني جذبې راپارولي شي.

درېم ډول اوبه هم؛ قهوايي سوربخونې اوبنکې دي، دا ډول اوبه دانسانو په سترگو کې د کوم عمل په سبب نه راځي، لکه ژړا يا خندا؛ بلکې دا اوبه دميني د احساس له امله دسترگو په چينو کې راخوټکيږي، دسترگو کنارې ورسره گلابي، زرینې شغلې کوي. په ليدو يې دمین د زړه ارمانونه خړوبیږي، غموونکي فکرونه يې له ذهنه الوت کوي او مين له ځان سره يوې بلې نړۍ ته وړي.

هله ته دمینی پر ورشو گانې ورگډیږي او د ژوند په اسحلونو کې گرځي، مين د معشوقې په اوبلنو قهوايي سترگو کې دمحبث ماهيان سروی.

ښکلا پېژندونکی سړی

بدرنگه ښکلا او ښکلي بدرنگي

سړی گگر سر په کمپیوټر ورتیټ و -
 ته به وایي؛ د انجینری کومه گرانه پروژه ډیزان کوي -
 ناخاپه نیغ شو، په اوتر انداز یې داسې وه انگیرله، چې کوم ښکلی بوی
 یې احساس کړ -
 سترگې یې پورته کړې -
 مخامخ ورته برگ مرض وهلی سړی راروان و -
 نیمه غړل شوی، پکول یې پر گډو وډو خنډ اېښی و -
 کمپیوټر ته د ناست سړي رنگ وغوړیده -
 مُسک شو، له چوکۍ پورته شو -
 سړی یې په غیره کې ونيوو -
 دمينې پر خبرو یی ونازوو -
 دشنه چایو پیاله یې وردکه کړه او اړونده کار یې په اخلاص ورته وکړ
 ؛خیرن سړی لاړ -
 سړي بیا کمپیوټر ته سترگې خښې کړې -
 شېبه وروسته بیا اوتر شو -
 ککره یې د «اوف» په ډول وښوروله -
 بد احساس یې وکړ -
 سترگې یې پورته کړې -

يو ښاسته ځوان يې مخې ته راروان و -
 تګو سپينو جامو يې سترګې پرېښولې -
 درې رنگه بيرغ ډوله؛ شیشه يې تسبي يې په لاس کې اړولې -
 ځان يې په عاجزۍ کې انځور او -
 له رنگ شريف ځوان ليدل کيده -
 کمپيوټر کار ته راورسیده او په ډير ادب او احترام يې سلام وکړ -
 او پر خپل ځای ودریدو -
 کمپيوټر ته ناست سړي په کمپيوټر کې سترګې ګندلې وې او په
 ډيرې بې احترامۍ يې فقط وعلیک ورغبرګ کړل -
 ځان يې ښه بوخت حسابوو -
 ولاړ ځوان څو ځله د يوه څه د لاسليک کولو ورته وويل، خو ناست
 سړي هيڅ پروا ورباندې خرڅه نکړه -
 ولاړ سړي په ادب وويل:
 فکر کوم وزګار نه یی؟
 بل وخت بل وخت به راشم، او لاړ.
حيران شوم، ورغلم او ومې ويل:
 پوه نشوم استاد!
 اسويلی يې وکينښ؛ ويې ويل:
 په ژوند کې مې دا دوه هنره زده دي:

يو دا چې دلته ناست يم او خلکو ته عرضې ليکم او ددندو فورمونه

ډکوم

او بل دا چې ښکلا پيژنم!

خو!!

تر ټولو مې بدرنگه ښکلا او ښکلي بدرنگې ډير زوروي، ځکه دبدرنگې

ښکلا سره کينه لرم او دښکلي بدرنگی سره مينه.

مجازي مينه؛ حقيقت ته نيردې ده؟ که هوس ته؟

له کله نه مې چې عقل خپورې پيل کړې دي، د مينې او ښکلا پر فلسفه ييزو شننو مې خيال راغلی.

دا گراف هغه وخت لا پسې لوړ شو، چې څو نيردې ادبي ملگري مې پيدا کړل، چې همېش مو د ليدن موضوع د مينې او ښکلا پر پيژند چورلي.

تل په دې بحث کوو، چې مينه د حقيقت وړم دی او ښکلا د ستر حسن (څښتن تعالی) تته جلوه ده، چې دده په خلقت کې ښکاري. خو د بحث موضوع مو په مينه او ښکلا کې افراط او تفريط او د همدې لارې خنډ، کلیات او جزیات رڼا کول وي.

پوښتنه داده چې مينه د حقيقت غږ او وړم وي، ښکلا د ستر ذات زړه ده، نو ولې يې ډېر دبريا تر پولو نه رسي؟ او هغه چې دبريا تر ساحلونو ورسيدل، ولې د هوس له دريابه شرموونکي خپې راغلې او ډوب يې کړل؟!

معمولاً انسانان درې ډوله مېنه پالي؛ حقيقي (عرفاني) مينه، نفسي مينه (هوس پرستي) او مجازي مينه.

طبعي ده چې نفسي مينه به انسان، دروني تيارو ته ستون کړي او عرفاني مينه به مو د حقيقت اساسي جزيرو ته ورسوي.

د انسان فطرت؛ هغه چې پاک وي، له هوسه فنا غواړي او بل اړخ،
صوفيانه مينه؛ سپيڅلی چاپيريال، کلک ايمان او ساتلی عقل غواړي،
چې د ډېرو انسانانو لاس ورته نه رسېږي.
انسان خودکار؛ دمجاز په مينه کې ننوځي او د غم او خوند لارې طی
کوي. پيژندونکي همدا مجازي مينه د حقيقت لاره بولي او انسانان
ډاډه کوي، چې په سمه دي!

دا ناسمه خبره ده، چې مجازي مينه انسان حقيقت ته رسوي او دا
تردې هم ناسمه ده، چې مجازي مينه انسان حقيقت ته نشي رسوي.
انسانان د طبعيت له مخې ستر - ستر توپيرونه لري، د څېرې او کړنو
له مخې؛ هوس پرسته انسانانو ته مجازي مينې د ښه توب فتوا لويه
تېروتنه ده او هغه انسان چې په واقعي ډول د مينې او ښکلا په ژورو
فلسفو پوهېږي او د افراط او تفريط پر تناسب جوړ وي، حتمي ده چې
مجازي مينه به يې تر حقيقته رسوي.

د خدای (ج) ذرې

د ښکلا او مینې په اړه لیکل او شننې دوه لید لوري لري، یا خو بیخي تکراري بلل کېږي او یا تر هرڅه تازه او نوي.

دا ډول لیکنې به تکرار ځکه وېولو، چې د نړۍ او انسان د پیدایښت سره؛ ښکلا او مینه هم پیدا شوې او هم درک شوې ده. د انساني تاریخ په شالید کې د ښکلا تاثیرات او اېفکټونه جوت او لا تر اوسه یې گورو. د گرانېټیزو تېروتنو (د زړه بې ارادګۍ) لاملونه تر دې دمه په مینه او ښکلا پسې سرېښ کېږي.

که پر ښکلا او مینه شننې، تازه متفکرانه وېولو؛ گرم نه یو، ځکه ښکلا او مینه هغه مدرکونه دي، چې د ژوند او ادب په نوښت او پرمختګ سره نوي رنگونه راوړي، نوي لارې راپېژني او روح ته یې د ننه کیدای شو.

عبدالهادي ملا په خپل اثر (د وخت ضرب) په سرلیکنه کې ښکلا؛ جلال رب او مینه نیکې بللې ده. ددې خبرې پر ثبوت او د ادب د ټولیز پېژند پر اساس ښکلا د رب ذره او مینه؛ نیکې (ثواب) بللی شو.

هوس فکره اشخاصو ته د شرم او گناه ځای دی چې د لوی رب د زرې سره بې نزاکته چلند وکړي، یایي هم عزت لوټ کړي او یا هم په کېنه سترګه وروگوري.

د درک او فهم خاوندان د ښکلا پر لیدو؛ د هغې سره د مینې احساس کوي یانې د خپل خالق پر لور قدمونه اخلي.

د انسان اړیکې د ټولنې سره

دا چې انسان یو ټولنیز مخلوق دی، پس ویلی شو، چې انسان د ټولنې سره هېڅ اړیکه نلري بلکې پخپله انسان یوه ټولنیزه اړیکه ده. که ووايو؛ چې انسان د ټولنې سره په هره برخه کې اړیکه لري، نو دا په دې مانا چې انسان له ټولنې بېل عنصر دی، فقط اړیکه ده چې ټولنې ته یې نږدې کوي، پوښتنه دا ده چې دا اړیکه څه ده؟
خو نه!!

انسان هغه اړیکه ده، چې په ټولنه کې د شته فعالیتونو، وجودونو او دهغوی د صفتونو ترمنځ ارتباط قایموي، همدارنګه ترمنځ یې د پیژند روحیه ورکوي.

که ووايو چې انسان د ټولنې سره اړیکې لري نو که اړیکې یې له منځه یوسو، بیا هم انسان او ټولنه پاتې کیږي.
ایا دا به امکان ولري، چې انسان وي او اړیکې نه وي؟
نه هېڅکله نه!!

نو ځکه وايو چې انسان په خپله يوه ټولنيزه اړيکه ده. اوس ویلی شو چې اړيکه (انسان) له منځه یوسو نو په ټولنه کې هیڅ هم نه پاتې کیږي.

مخکې وویل شول چې انسان هغه اړيکه ده، چې په ټولنه کې د کړنو، اجسامو او دهغوی داوصافو ترمنځ اړيکه جوړوي، نو وگورئ! د انسان (اړیکې) له منځه تلو سره، هیڅ ټولنیز کار او فعالیت نه پاتې کیږي، هیڅ وجود ته دشته اړتیا نه پاتې کیږي، دهیڅ شي او جسم صفت نه احساسیږي، نو ښکاري چې انسان یو ټولنیز مخلوق نه دي بلکې انسان په خپله یوه ټولنیزه اړيکه ده.

که پوښتنه پیدا شي، چې انسان د ټولنې سره اړيکه نلري بلکې په خپله انسان یوه ټولنیزه اړيکه ده نو دا اړيکه دڅه سره؟ دا اړيکه دڅا څخه؟ دڅه اړيکه؟

ځواب به یې دا وي چې هو! انسان یوه اړيکه ده، نه دا چې انسان له ټولنې سره اړيکه لري، انسان هغه اړيکه ده، چې د ټولنې د کارونو ترمنځ نښلیدونکي صفات یې رامنځ ته کړي دي. انسان هغه اړيکه ده چې د جسمونو منځ د کارونې صفات یې رامنځ ته کړي دي، انسان هغه اړيکه ده چې د ټولنې هراړخ یې پوښلی، تارونه یې د ټولنې په شاه، مخ باندې ښکاره مالوېږي.

په لنډيو کې خبرې

پېژوان مې ستا برېتو کې څښ شو
تر دروازې پورې کړه درېسې تلمه

د پښتو ادب تر ټولو خوندور او لنډکی شعري صنف هم لنډی دی چې د ادب په ډگر کې يې نړيوال شهرت حاصل کړی، پښتو لنډی دوه مصریزه شعر دی، چې لمړۍ مصره يې نهه او دوهمه يې ديارلس سېلابه وي، که څه هم لنډی د حجم په لحاظ ډېرې کوچنۍ او لنډې وي، ولې دمانا په لحاظ ديو مکمل غزل څخه يا هم له دې ډير زيات څه لري، پښتو لنډی معلوم شاعر نه لري خواکثره يې دښځينه وو سندريزو بندارونو محصول دي، پښتو لنډی روان، ساده او اهنګ لرونکي الفاظ په ځان کې لري چې ډېری يې په (ميينه) چې ډېر مينه ناک او خوږ لن لفظ دی ختمې شوې دي.

په پښتو لنډيو کې (ن+ه) يا (م+ه) هغه حرفونه دي چې دلنډيو په اخر کې راځي چې په تقريبې ډول ټولې لنډۍ ورڅخه برخمنې دي. پورته لنډۍ هم چې ډېر ساده الفاظ لري مګر په روح کې يې بلا خبر يې نغښتې دي.

د لنډۍ لمړنۍ مصره (پېژوان مې ستا برېتو کې څښ شو) يو خوندور ترکيب دی، دغه مصره په ښکاره ډول ديو ځوان او پېغلې په خوله ورکړي حالت انځور کوي،

په تصویر کې ځوان شخ شخ بریتونه لري چې په پښتنې ټولنه کې د غیرت ، میرانې او ځوانۍ سمبول بلل کېږي، دلته ځوان د پیزوان د ځنځیري گونگرو لاندې خپلې شونډې د پیغلې پر نرمو او پستو شونډو ږدي، د پیزوان ځنځیري ښامارونه نه پرېږدي چې د شونډو لالونه د څوک داسې په اسانه غلا کړي ، او ورسره مبارزه کوي چې بالاخیره یې شخ شخ بریتونه د پیزوان په گونگرو کې خښیږي، نو جینی د پیزوان پر بهانه یوه شکایتی جمله وایي چې (پیزوان مې ستا برېتو کې خښ شو)

دوهمه مصره ددې ټولو خبرو علت او اثر بیانوي او وایي:

(تر دروازي پورې کږه درپسې تلمه)

هر کله چې مصره دروازي او تگ یادونه کوي نو حتماً سړی پوهیږي چې ځوان له خپلې معشوقې روان دی ، خدای (ج) خبر چې چېرته ؟ له غربته او که له هیبته ؟

یا که داسې تحلیل وکړو چې ځوان په ډېر ډار او رپانده بدن له معشوقې خوله اخلي او بیرته د غمازانو له وېرې د دروازي په لور ځي . خو له خوږې معشوقې د بېلېدو تصویر ښکاره کوي .

کله چې ځوان رخصتیري نو ستونزه پېښیږي ، هو دا یوه خوندوره ستونزه ده، هغه دا چې د جینی پیزوان د ځوان په شخو بریتو کې خښ دی، جینی نه غواړي چې د ځوان له بریتو څخه خپل پیزوان په تیزی خلاص کړي بلکې غواړي چې تر دروازي پورې ورسره کږه لاړه

شي او د دیدن په اخرو شیبو کې خپل ناز او ادا د بیا راتگ په بیعه وپلوري.

خو که همدې لنډۍ (پېزوان مې ستا برېتو کې خښ شو- تر دروازې پورې کږه د سره تلمه)

له صوفیانه کړکۍ وروگورو نو بېلې ماناوې به وزیروي.
دلته یو مرید دخدای (ج) د سپیڅلي دوستی په گرداب کې راگیر دی،
مرید خپل زړه ته پیزوان وایي او جلال خدای ته وایي چې پیزوان مې
ستا بریتو کې خښ شو.

په مصره کې (ستا) کلیمه خپل خالق ته د مرید خطاب دی، (برېتونه
(د لوی خدای (ج) دولي، مرشد یا پیر لپاره استعاره ده، چې وایي:
ای لویه او جلاله خدایه!

ستا دولي او پیر او مرشد په وسیله مې زړه روښانه شو، او ستا سره
ونښلیدو، دلته د تصوف ثبوت او حقیقت بیانېږي چې دوهمه مصره
دهمدې حقیقت د دوام لپاره راوړل کیږي چې وایي:

تر دروازې پورې کږه درېسې تلمه
یانې دخدای (ج) په مینه خپل مرشد پوه کړم، نو خپل پیر ته په
احترام او درناوي ترقیامته (تر دروازې) پورې ستا پاکي او قدرت بیانوم او
ستا مینه ته به مایل او کور وم.

په حوصله راغاړې ووځه
کمر بندونو مې پښتۍ خوړلي دینه

پورته لنډې درومانيت سره يو ځای حماسه هم انځوروي ، په لومړۍ
مصره کې مين خپلې معشوقې نه دراغاړې وتو غوښتنه کوي او
اورسره يو شرط ږدي چې په حوصله راغاړي ووځه!
دلته په حوصله او ورو غاړه غوښتل په دې مانا نه دي چې گويا ميين
له خپلې معشوقي زړه موړی شوی دی، مگر دلنډی دحماسي اړخ
لانبکلا لپاره دحوصلې کلیمه راوړي .

په دوهمه مصره کې سړی دله خپلې معشوقې څخه په حوصله
دغاړې غوښتو دليل وړاندې کوي چې وايي : کمربندونو مې پوښتی
خوړلي دینه.

په مصره کې دکمر بند يادول او دځوان په غښتلو اندامونو باندې
دکمر بندونو نری نری سړې کرښې دجنگ سنگر انځوروي.
مصره په ډاگه کوي چې ځوان اوس اوس له جنگه راستون شوی،
مصره دجنگ يو مثبت تصوير راخلي ، دلنډی دلومړنی مصري په ويلو
سره لوستونکی پوهیږي چې ځوان له گټلې جگړې راستون شوی
، خو گټل يې همدا لنډی بيا ډېر په گرانه او سخته مبارزه بولي ځکه نو
دوهمه مصره دکمر بندونو بندونه دپښتو په خوراک تورنوي .
دلنډی ليکوال په لومړي سر کې له ډېر احتياط کار اخيستی يانې :
په حوصله راغاړې وځه، کمربندونو مې پوښتی خوړلي دینه.

چې ډوډۍ خورم للاقاربې
چې روپۍ شرنګ کړي لالاشين له خدا شينه

پښتني ټولنه له بده مرغه دولور کرغېرن دود ترسختې حملې لاندې نیولې ده، دهمدې دود زور او ځپلو له اوه دځینو پښتنو ځوانانو هر اسویلي څخه سوي سندرې او غمبخونکي لنډۍ جوړې شي. دا لنډۍ هم دیوې پښتنې پیغلې اه دی، دلته جینۍ آن په کور کې ډوډۍ هم په منت خوري.

دلنډۍ لومړنۍ مصره په ډاگه دجینۍ دپیغلټوب نارې وهي ځکه چې دلالا قاریدل بې څه نه دي، لالا په کور کې دپیغلې جینۍ زغمل نه غواړي بلکې غواړي واده شي، همدا مصره بیا دجینۍ یتیم والی ښيي ځکه دلالا کلیمه اکثره دورور لپاره کارول کیږي، نودلته کچیرې دجینۍ پلار ژوندۍ وی نو سرپرستي هروخت د پلار وي، نو معلومه شوه چې پیغله یتیمه ده او دسر بیه یې دورور واگو ته تللي ده. افسوس د دوه مې مصرې په مانا، دلته بیا لالا له خدا وازه خوله نیولي او خپلې یتیمې خور ته په قار نه دی.

خبره بله نه ده، هماغه جینۍ ده چې دډوډۍ په خوړلو هم ورته قاریدو، خواوس هغه دکلیوالو په اصطلاح غمجنې ویني. دلالا وازه خوله هم خالي نه ده وازه شوی بلکې څومره چې یې خوله وازه ده همدومره ډېر ولور یې دجینۍ له خصر گنۍ اخیستي دي. خدای (ج) خبر چې دلالا زوم به څنگه وي، خو دلالا وازه خوله، جینۍ ته فقط په ډوډۍ قاریدل او دروپيو شرنگ، دا هغه څه دي چې

ورڅخه په ډاگ کيږي چې زوم به دپيسو په خوښه وي نه دجینی په خوښه.

مقصد مې دادی چې دلالا زوم به یازور وي، یا هم

تر دې خروړي سپې راتېر شه

تر دې ملالې خولې به زه درتېره شمه

که څه هم پورته لنډی ځينو ادب شنونکو په صوفیانه لحاظ تحلیل کړي ده، ولې دلنډی لوستونکی په لوستلو سره صوفیانه تصور ته نشي نیږدي کیدلی بلکې په لنډی کې رومانتيک اړخ تر صوفیانه ډېر پیاوړی او فصیح دی.

دا منم چې په ډېرو لنډیو کې به تر لیدونکي تصویر، نه لیدونکی تصویر ډېر پیاوړی وي، خو عام لوستونکي تر ډېره دلنډی ظاهري اړخ ته گوري او همغه مانا ورڅخه اخلي.

د تصوف اړخ همغه پخوانی رانیسو خو لومړی یې درومانیت دمانا بن ته سر وربکاره کوو.

تر دې خروړي سپې راتېر شه

لومړنی مصره دمین او معشوقې دتصویر په شاه کې ددوي ژوند هم په ډېر ښه انداز انځوروي،

خروړی سپی نیږدې دا په ډاگه کوي چې معشوقه یې چرته په کیرډیو کې وسي.

خو پوښته دلته پيدا کيږي چې دلته معشوقې ولې خپل سپې ته
خروړي (سپک، بدرنگ) لفظ راوړی؟

حال دا چې داسې دهغوی پاسباني کوي، داسې هم نه ده چې سپې
خپله دچا کره ووسي، هرڅوک سپې ساتي، څه رنگه چې لازم دی
احترام يې کوي،

خودلته جينې دخپل مين لپاره خپل سپې ته دخروړي کليمه
راوړي؟

هو همدا کليمه دجينې او هلک د ژوند چاپيريال انځوروي،
معلوميږي چې هلک دښار په شيشمهلونو کې اوسېږي، او هيڅ يې له
سپو سره نه ده جوړه، نو ځکه جينې خپل قدرمن او هغه سپې چې په
سراگانو او غرونو کې ددوی رمې ساتی، ورته خروړی او بدرنگ معرفي
کوي.

او ورپسې زياته وي چې (راتېر شه) يانې تردې خروړي سپې راتېر شه!
دلته راتېر بدل په دې مانا نه دي چې فقط له خروړي سپې راتېر شه
بلکې دهغې له غيا او کړپهار څخه هم بايد خوندي وي.

دمينې شرطونه هروخت گران تماميږي، دلته هم له سپې په داسې
حال کې تيريدل چې آن سپې بايد خبر هم نشي، دمين لپاره لږ څه
گران دي خو، په دوهمه مصره کې ددې قربانۍ لپاره يوه انعام
تيارشوی چې واي.

تردې ملالې خولې به زه درتېره شمه

دلته که فکر وشې دسپې ته دخروړي لفظ او خولگي ته دملالې لفظ
بېل خوند لنډی ته وربښلی.

کله چې مين له خروړي سپې تيرېږي او دومره قرباني کوي نو هلته
ورته خپله معشوقه له خپلې ملالې خولې تيرېږي.

دلته په لنډی کې يو څه ادبي درغلي شوې، يعني په لومړنی مصره
کې مين له سپې تيرېږي، قرباني کوي، په ځان داسخته تيروي، خو
هلته بيا معشوقه له خپلې ملالې خولې تيرېږي، پوهان وايي مينه له
دواړو اړخونو خوندوره وي، اوس چې مين په ځان خواری تيره کړه
سمه ده خو ايا دجینی لپاره خپل مين ته خوله ورکول هم خواري بلل
کيږي؟

که ځواب هو وي نو بيا خو مينه غلطه تصور کيږي، خو که ځواب (نه)
وي نو ولې دمين قرباني پر قربانی نه حسابيږي؟

خبره بله ده، سپی دهمدې دیدني حال جزي شی دی يانې داسې نه
چې خدای مکره سپی جینی خپله دديدن دنه کيدو لپاره يا دمين د

ازمايلو لپاره دلته تړلی، دا چې تصادف داسې شو چې سپی ددوی

ترمنځ غماز جوړ شو نو مين مجبور دی چې له سپې تېر شي او

دخپلې معشوقې ملالې خولې ته ځان ورسوي.

ددې لنډی يانې

تردې خروړي سپې راتېر شه
تر دې ملالې خولې به زه درتېره شمه

د تصوف اړخ څه بېل رنگ لري، په لنډۍ کې خړوړی سپی د شیطان
لعین په مانا راځي.

ياني انسان ته خطاب دی چې د شیطان له تېرايستلو او لومو ځان تیر
(برلاسی) کړه! پورته موهم ياده کړه چې په لنډۍ کې له سپي
تیریدل فقط د تیریدلو مانا نه لري، بلکې باید داسې ورڅخه تېر شي
چې سپي د پنبو کړپهار وانه وري، ترڅو سپی درپسې ونه غپېږي.
دلته هم انسان باید د شیطان له پلانونو داسې ځان ازاد کړي
او د تصوف پر مستقیمه لاره داسې روان شي چې شیطان ان پسي خبر
هم نه شي (شیطان باید تېر باسي نه دا چې شیطان دی تېر باسي).
د تصوف مقصد هم دادی چې انسان باید د خپل خالق داسې امر پر
ځای کړي چې د گناه فکر یې هم په زړه او دماغو کې رانشي.
په دوهمه مصره کې (تر دې ملالې خولې به زه در تېره شمه) له ملالې
خولې څخه مقصد جنت دی، ياني کله چې انسان د شیطان له کارونو
لاس په سر شي او شیطاني لارې څخه څنګ واخلي نو جلال خدای
به یې جنت ته داخل کړي، چې دا دده دهغې قربانی انعام دی چې
د نفس د غرایزو او خواهشاتو سره سره یې خپل ځان کابو کړ او
د شیطان لاره یې ترک کړه.

مننه چې راسره پاتې شوی!

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library